

Carmen IORDĂCHESCU

Dana DOGARU

SĂ DEZLEGĂM TAINELE TEXTELOR LITERARE

Clasa a IV-a

CUPRINS

1. RECAPITULARE

Din cartea vacanței 5

2. O CARTE, UN PRIETEN ÎN PLUS

Povestea fără sfârșit, după Michael Ende 12

Povestea, de Nichita Stănescu 20

Scrisoare, de Ana Blandiana 25

Recapitulare 29

3. DIN NATURĂ, ÎN CARTEA DE LECTURĂ

Cioc! Cioc! Cioc!, de Emil Gârleanu 33

Piatra pițigoii, după Tudor Arghezi 40

Substantivul 42

Scrierea unui text după un plan de idei 45

Recapitulare 47

4. SĂ FACEM CUNOȘTINȚĂ CU PERSONAJELE!

Poveste cu un copil și un peștișor argintiu, după Ada Teodorescu 51

Planul dezvoltat de idei. Povestirea unui fragment. Personaje 54

Adjectivul 55

Textul în care se prezintă un portret. Scrierea unui text care să conțină un portret. Personaje - asemănări și deosebiri 58

Recapitulare 62

5. PRIMIM ȘI DĂRUIM

Cum s-a speriat micuța Mayrie, după Lyman Frank Baum 67

Pronumele 68

Schimbul verbal. Formularea unei solicitări 70

Recapitulare 72

6. ÎNVĂȚĂM CUM SĂ ÎNVĂȚĂM

Textul informativ 77

Legenda 79

Recapitulare 83

7. UNIVERSUL ȘCOLII

<i>Seara talentelor, după Sara Pennypacker</i>	86
Verbul	89
Susținerea unei opinii	91
Ortograme	92
<i>Școala de altădată, după Romulus Dinu</i>	93
Recapitulare	99

8. COMUNICĂM

<i>Charlie și fabrica de ciocolată, de Roald Dahl</i>	104
<i>Habarnam devine pictor, după Nikolai Nosov</i>	111
Recapitulare	117

9. A ȘTI, A FACE, A FI ÎMPREUNĂ

<i>Unde-i tata?, după Jack Canfield</i>	120
Cuvântul - parte de propoziție. Predicatul	122
Subiectul. Acordul predicatului cu subiectul	123
<i>Necazurile unui uragan de treabă, după Adina Popescu</i>	126
Recapitulare	130

10. PLANETA COPILĂRIEI

<i>Un prieten pentru Faruk, după Don Rowe și Jan Newton</i>	135
<i>Fiind băiet păduri cutreieram, de Mihai Eminescu</i>	141
Recapitulare	145

11. DOAR UN PAS PÂNĂ LA VACANȚĂ

<i>Din fereastra clasei mele, de Emilia Căldăraru</i>	149
<i>Emil pornește la drum, după Erich Kästner</i>	152
<i>Proiect: Valea Prahovei - o destinație de vacanță</i>	156
Recapitulare	159
Recapitulare finală	164

1. RECAPITULARE

Din cartea vacanței

1 Caută cuvinte pentru a te duce cu gândul la vacanța care tocmai s-a sfârșit.

Model: Vacanță

Arșiță

Răsărit

Antrenament

V _____
A _____
C _____
A _____
N _____
T _____
A _____

2 Completează enunțurile:

- În vacanță, cel mai mult mi-a plăcut să _____.
- Cea mai frumoasă amintire din vacanță este _____.
- Cel mai amuzant moment din vacanță mi s-a părut atunci când _____.

- Cel mai neplăcut moment din vacanță a fost când _____.
- În vacanță mi-ar fi plăcut să _____.
- Pentru vacanța următoare îmi propun să _____.

3 Găsește cuvinte care au legătură cu vacanța, respectând părțile de vorbire indicate.

Substantive: *joacă, bucurie,* _____, _____, _____.

Adjective: *mare, frumoasă,* _____, _____, _____.

Verbe: *mă joc, înot,* _____, _____, _____.

4 Amintește-ți părțile unei compuneri!

▪ **Introducerea** oferă informații despre momentul și locul unde se petrec întâmplările, dar și despre personajele care vor apărea.

▪ **Cuprinsul** este partea cea mai întinsă a unei compuneri. Povestește întâmplările în ordinea în care au avut loc.

▪ **Încheierea** arată cum s-a încheiat întâmplarea, dar spune și ceea ce ai simțit, părerea ta personală.

a) Alcătuieste o compunere cu titlul „Rămas-bun, vacanță!“.

b) Descoperă introducerea, cuprinsul și încheierea în enunțurile de mai jos, ordonează-le, apoi scrie textul obținut. Dă-i un titlu potrivit.

A fost o vară de neuitat. Am mers cu familia mea la mare, i-am ajutat împreună cu sora mea pe bunici, am petrecut zile minunate alături de prietenii mei. Nici nu știu când a trecut timpul!

Vacanța mare s-a sfârșit. De mâine, școlile își deschid din nou porțile.

Acum, toate sunt amintiri deja! Rămas-bun, vacanță!

5

Realizează fișa de lectură a unei cărți citite în vacanță. Folosește șablonul.

Locul și timpul

.....
.....
.....
.....

Personajele

.....
.....
.....
.....

Titlul textului

.....

Autorul

.....

Evenimentele (în ordinea întâmplării lor)

Desen

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Încheierea întâmplării

.....
.....

Ce am învățat din această întâmplare

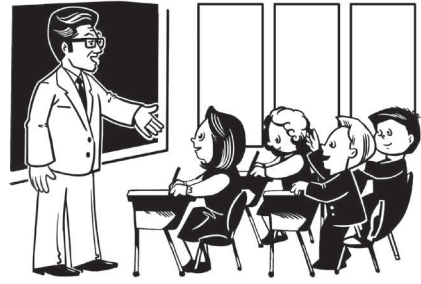
.....
.....

★ Citește textul:

Prima zi de școală

de Edmondo de Amicis

AZI E PRIMA ZI de școală. Trei luni de vacanță la țară s-au spulberat ca un vis. De dimineață, mama m-a dus la școala Baretti, ca să mă înscrie într-a treia primară; nu eram prea încântat să mă duc, căci gândul zbura încă la țară. Pe toate străzile, forfotă mare de copii; în cele două librării, o mulțime de tați și mame se îngărmădeau să cumpere ghiozdane cu curelușe, serviete și caiete, iar în fața școlii se înghesuia atâta lume, încât omul de serviciu și gardianul se străduiau din răspuțeri să elibereze poarta. Lângă ușa de la intrare am simțit că cineva mă atinge pe umăr; era învățătorul meu dintr-a doua, vesel ca întotdeauna și cu părul roșcat zburliț, care-mi spuse:

– Prin urmare, Enrico, de azi ne despărțim pentru totdeauna?

Lucrul acesta-l știam și eu, dar cuvintele lui tot mă întristară.

Deși știam prea bine că așa era, totuși cuvintele lui m-au mâhnit. Am pătruns cu greu în școală. Doamne, domni, femeii din popor, muncitori, ofițeri, bunici, femeii de serviciu, toți ținând copiii de mână și în cealaltă mână certificatele de promovare, umpleau sala de la intrare și scările, într-un murmur de parcă ne aflam la intrarea într-un teatru. Am revăzut cu plăcere sala mare de la parter, cu ușile celor șapte clase, unde timp de trei ani mi-am petrecut aproape toate zilele. Era atâta lume! Învățătoarele umblau încoace și încolo. Învățătoarea mea dintr-a întâia m-a salutat din ușa clasei și mi-a spus:

– Enrico, anul acesta te duci la etajul de sus: n-o să te mai văd nici măcar în trecere! Și privirea îi era tristă. Directorul era înconjurat de femeii necăjite, fiindcă nu mai rămăseseră locuri și pentru copiii lor; mi s-a părut că avea barba mai albă decât anul trecut. Pe băieții i-am regăsit mai înalți și mai voinici. La parter, unde se și făcuse repartizarea elevilor, se aflau copilașii dintr-a întâia primară, care nu voiau să intre în clasă, împotrivindu-se ca niște măgăruși; numai cu forța puteau fi trași înăuntru; unii din ei fugeau din bănci, iar alții, văzându-i pe părinții lor că pleacă, începeau să plângă, așa că aceștia se vedeau nevoiți să se întoarcă, fie să-i împace, fie să-i ia acasă, în timp ce învățătoarele rămăneau tare deznădăjduite. Fratele meu mai mic a fost repartizat în clasa învățătoarei Delcati; eu la învățătorul Perboni, sus la etajul întâi. La ora zece toți eram în clasă: cincizeci și patru; doar vreo cincisprezece fuseserăm colegi într-a doua, printre care și Derossi, premiantul întâi de totdeauna. Atât de mică și de tristă mi se părea școala, când mă gândeam la pădurile și munții unde mi-am petrecut vacanța de vară!

Mă gândeam și la învățătorul meu dintr-a doua, atât de bun, care râdea mereu cu noi; mic încât părea un coleg de-al nostru. Și acum îmi părea rău că nu-l mai văd acolo, cu părul lui roșcat și zburliț. Învățătorul nostru e înalt, fără barbă, cu părul cărunt și lung, cu o cută adâncă și dreaptă pe frunte, are vocea groasă și ne privește pe toți fix, unul după altul, vrând parcă să ne citească în adâncul sufletului; și nu râde niciodată. Eu spuneam în sinea mea: asta-i abia prima zi. Încă nouă luni. Câte lecții, câte examene la sfârșit de lună, câtă strădanie! Simțeam într-adevăr nevoia de a o întâlni pe mama la ieșire; am alergat să-i sărut mâna! Ea m-a întâmpinat cu:

– Curaj, Enrico! Vom învăța împreună.

M-am întors acasă mulțumit. Totuși, pe învățătorul meu cu zâmbetul acela bun și vesel nu-l mai am, și parcă școala nu mai e frumoasă ca înainte.

• Înțelegerea textului • Comunicare •

1 Încercuiește variantele corecte.

- Enrico merge la școală însoțit de:
a) mama b) colegi c) învățător d) fratele său
- Persoana care l-a atins pe umăr era:
a) mama b) fostul învățător c) fratele său d) un coleg
- Învățătorul pe care Enrico îl avusese în clasa a II-a era:
a) înalt b) cu părul lung și cărunt c) mic d) cu părul roșcat și zburlit
- La ieșire, pe băiat îl îmbărbătează:
a) învățătorul din clasa a III-a c) fratele său mai mic
b) mama d) un coleg de clasă

2 Care sunt vorbele cu care mama îl întâmpină pe Enrico la ieșire? Transcrie-le!

3 Completează.

- ★ Titlul _____
- ★ Autorul _____
- ★ Personajele _____

- ★ Locul și momentul acțiunii _____

4 Compune și tu câteva propoziții de îmbărbătare pentru Enrico!

- a) _____
- b) _____

5 Folosește în enunțuri expresiile de mai jos:

- *s-au spulberat ca un vis* _____
- *gândul zbură* _____
- *se străduiau din răsputeri* _____
- *citea în adâncul sufletului* _____

6 Răspunde în scris la următoarele întrebări.

- a) În ce clasă va fi înscris Enrico de mama sa? e) Cum și-l amintea Enrico pe învățătorul lui din
- b) Cu cine s-a întâlnit Enrico la ușa de la intrare? clasa a II-a?
- c) Ce i-a spus învățătorul lui Enrico? f) Cum este noul învățător al băiatului?
- d) La ce clasă fusese repartizat fratele mai mic al
lui Enrico?

7

Spune-ți părerea! Răspunde la întrebări și explică.

- a) Cu ce sentimente se reîntoarce Enrico la școală? De ce?
- b) Ce simte Enrico gândindu-se că nu se va reîntâlni cu învățătorul său din clasa a II-a? De ce?
- c) Ce ai simți dacă ai fi în locul lui Enrico? Motivează.
- d) De ce crezi că l-a îmbărbătat mama la ieșire? Motivează.

8

Atelier ♦ Alcătuieste un scurt text despre prima ta zi de școală. Ce ai simțit?

9

- a) Ordonează ideile pentru a obține planul de idei.
- b) Delimitează pe text fragmentele corespunzătoare fiecărei idei.

- La ușa de la intrare, Enrico se întâlnește cu învățătorul lui din clasa a II-a.
- Școala i se pare băiatului mică și tristă.
- Enrico se reîntâlnește cu colegi mai mari și mai mici.
- Noul învățător este foarte diferit de celălalt și băiatul se simte descurajat.
- Vacanța s-a sfârșit și în fața școlii e zarvă mare.
- La ieșire, mama îl îmbărbătează.

10

Citește, împreună cu un coleg, pe roluri, cu intonația potrivită.

Cum ajunge în curtea școlii, Corina merge la Alex, colegul ei de bancă din clasa a III-a:

Corina: Bună, Alex! Ai văzut-o cumva pe Alina?

Alex: Care Alina?

Corina: Alina, prietena mea cu un an mai mare!...

Alex: Aaa, Alina de la clasa a V-a!

Corina: Da, ea! Ai văzut-o? Spune-mi!

Alex: Da, am văzut-o.

Corina: Și?! Doar atât?! Ai văzut-o?! Unde?! Spune-mi, te rog!

Alex: Te căuta... chiar m-a întrebat de tine!

Corina: Și? Ce i-ai spus?!

Alex: Că nu te-am văzut! Ne-am întâlnit după!

Corina: Da, așa e! Dar n-ai văzut încotro a luat-o?

Alex: Cred că mergea...

Corina: Unde, Alex?! Zi-mi, te rog!

Alex: Nu știu, nu am fost atent!

• De ce nu înțelegea Corina ce spune Alex? Alex era explicit în răspunsurile sale? Găsește două „încurcături“ în explicațiile lui Alex.

• Subliniază câteva formule de menținere a dialogului.

11

Joc de rol

Te întâlnești cu colegul tău cu o zi înainte de începerea școlii. Compune un dialog prin care îi soliciți informații despre festivitatea de deschidere a noului an școlar.

12 Scrie-i un bilet mamei tale prin care să-i oferi informații despre festivitatea de a doua zi, informații pe care tocmai le-ai aflat de la colegul cu care te-ai întâlnit.

13 ♦ Desenează alături portretul învățătorului tău/învățătoarei tale.
♦ Alcătuieste câteva enunțuri despre el/ea.

● Elemente de limba română, vocabular
și exprimare corectă ●

1 Găsește cuvinte: a) cu același înțeles; b) cu sens opus.

forfotă = _____ prima ≠ _____

fugeau = _____ a cumpăra ≠ _____

strădanie = _____ intrare ≠ _____

a gândi = _____ cuminte ≠ _____

s-au pulberat = _____ tristă ≠ _____

2 Desparte în silabe cuvintele: *spulberat, încântat, librării, ghiozdane, răspuțeri, întotdeauna, fugeau, roșcat, suflet, întâmpinat.*

3 Selectează din text câte patru:

- cuvinte monosilabice → _____
- cuvinte bisilabice → _____
- cuvinte alcătuite din trei silabe → _____
- cuvinte alcătuite din patru silabe → _____

4 Caută în text:

- ✿ cuvinte care încep cu o vocală _____
- ✿ cuvinte care încep cu o consoană _____

5

Alcătuiește schemele cuvintelor următoare, după model.

Model: părinți = cvcvccv

- prima = _____
- vacanță = _____
- pulberat = _____

- școală = _____
- învățătorul = _____
- strădanie = _____

6

Selectează din text cuvinte și completează tabelul.

Substantive		Adjective	Pronume
comune	proprie		

7

Analizează părțile de vorbire completând tabelele.

Substantiv	Felul substantivului	Gen	Număr
vacanță			
Enrico			
ghiozdane			
lecții			

Adjectiv	Substantivul pe care îl însoțește	Gen	Număr
mare			
înalți			
mică			
groasă			

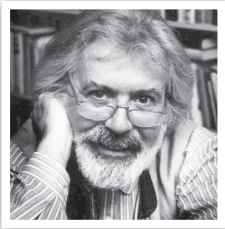
Pronume	Gen	Număr
ei		
eu		
lecții		

2. O CARTE, UN PRIETEN ÎN PLUS

Povestea fără sfârșit

după Michael Ende

Bine este autorul ? • Michael Ende se pronunță [mihael endă] în germană sau [maică endē] în engleză. Este un scriitor german celebru și a trăit între 1929-1995. • La început Ende i-a cerut editorului său pentru „Povestea fără sfârșit” o copertă din piele cu perle și nasturi scumpi. Cererea nu a fost aprobată, dar au folosit mătasea. • Dintre cărțile autorului poate ai mai auzit de „Jim Năsturel și Lukas, mecanicul de locomotivă” și de „Momo”. Ultimul a fost transformat atât în operă, cât și în film. • „Jim Năsturel” există și sub formă de carte audio, citită chiar de autor, din păcate doar în germană. • Domnul Koriander zice: „La mine nu sunt cărți pentru copii”, la fel ca și Ende care spune: „Nu scriu pentru copii”, dar cărțile sale sunt pline de fantezie. Așa că împrumută două cărți de la bibliotecă și citește-le în paralel tu și unul dintre părinți. • Romanul „Povestea fără sfârșit” a fost ecranizat în 1984 în Germania, dar este vorbit în engleză. Fii îngăduitor cu efectele speciale care, în acest film german, concureauă la acea vreme cu producțiile de la Hollywood. Folosește-ți imaginația atunci când acestea ți se par învechite!

• Înțelegerea textului • Comunicare •

Completează enunțurile.

- ◆ Titlul textului _____ .
- ◆ Autorul _____ .
- ◆ Personajele _____ .
- ◆ Ideea/Învățătura textului _____ .

Alege varianta corectă.

a) Ușa fusese deschisă violent:

- de vânt
- de ploaie
- de un băiat

b) Băiatul deschisese ușa:

- casei sale
- unei biblioteci
- unui anticariat

c) Înăuntru stătea:

- un tânăr
- un bărbat îndesat și greoi
- un coleg

d) Anticarul era supărat:

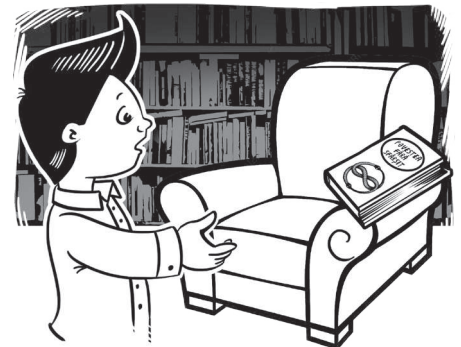
- pe oamenii care nu citesc
- pe copiii care nu au grijă de cărți
- pe oamenii care au necazuri

e) Băiatul obișnuia:

- să se joace singur
- să vorbească uneori singur
- să stea singur

f) Volumul pe care îl citea bătrânul:

- era o carte pentru copii
- avea titlul „Povestea fără sfârșit”
- nu era interesant pentru Bastian

g) *Bastian simțea:*

- că nu este atras de carte
- că vrea să se joace
- că vrea să aibă cartea cu orice preț

h) *Ovalul celor doi șerpi, unul închis și unul deschis, mușcându-și cozile poate sugera:*

- un târâm al reptilelor
- ideea de „nesfârșit“, „infiniț“
- lupta dintre bine și rău

3

Bifează explicația corectă.

a) „*ploua cu găleata*“ înseamnă că:

ploua foarte tare

ploua mărunț

ploua cu fulgere și tunete

b) „*făptașul zarvei*“ se referă la:

cel care făcuse atâta zgomot

cel care intrase tiptil

cel care deschisese ușa

c) „*se pierdea spre fund în semiîntuneric*“ are înțelesul că:

era întunecată

era luminoasă

avea colțul îndepărtat mai întunecat

d) „*zid de cărți*“ se referă la faptul că:

erau atât de multe cărți așezate una peste alta încât păreau un zid

cărțile erau în dezordine

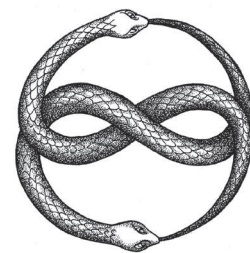
zidul era desenat cu cărți

e) „*fotoliu din piele roasă*“ se referă la faptul că:

pielea era roasă de șoareci

pielea era uzată din cauza vremii

pielea era de culoare maro

4

Răspunde în scris la întrebări.

a) În ce lună are loc întâmplarea?

b) Ce poți găsi într-un anticariat?

c) Ce i-a spus bătrânul lui Bastian când acesta a rămas încrămențit în ușa?

d) De ce crezi că băiatul a rămas încrămențit în ușa anticariatului?

e) Ce indicii trădau prezența unei alte persoane în camera în care băiatul a intrat?

f) Ce volum l-a impresionat pe băiat? De ce? Motivează-ți răspunsul cu elemente din text.

g) Ce alt personaj crezi tu că l-ar putea înțelege foarte bine pe Bastian? Motivează.

5

Ce crezi că a simțit băiatul când a citit titlul volumului? Argumentează de ce Bastian a fost atras de titlul cărții.

6

Transcrie descrierea volumului care l-a impresionat pe Bastian.

7

Alcătuiește descrierea lui Bastian selectând ceea ce crezi că i se potrivește:

Trăsături fizice	Trăsături morale	
păr castaniu	timid	curajos
ochi albaștri	curios	inteligent
palid	hotărât	bun observator
roșu la față	pasionat de cărți	sensibil
înalt	indiferent	temător

8 Ce ar putea conține cartea care l-a fascinat pe băiat? Formulează enunțuri despre posibilul ei conținut.

9 Alcătuieste portretul bătrânului celui morocănos din anticariat.

10 Scrie câteva motive pentru care bătrânul putea fi morocănos.

• Elemente de limba română, vocabular și exprimare corectă •

1 Completează tabelul:

Sinonime	Cuvinte date	Antonime
	violent	
	atârnat	
	grabă	
	uzate	
	prăfuite	

2 Alcătuieste enunțuri cu următoarele expresii: *ploua cu găleata, se pierdea în semiintu-neric, privi cu băgare de seamă, de unul singur, nebăgând de seamă.*

3 Înlocuiește expresiile cu un termen ce are același înțeles:

☆ cu zgomot → _____	☆ a-i trece prin minte → _____
☆ în grabă → _____	☆ a lua ființă → _____
☆ cu mirare → _____	☆ a face cunoscută o carte → _____
☆ cu grijă → _____	☆ a ține un discurs → _____
☆ cu emoție → _____	☆ a-și aduce aminte → _____

4 Găsește toate variantele de despărțire la sfârșit de rând a cuvintelor următoare: *încrămenit, necazurile, irezistibil, irevocabil, întortocheate, niciodată, experiență.*

5 Notează cuvintele cu sens opus. Fii atent la particulele din fața adjectivelor obținute.

Scriem corect	revocabil ≠ irevocabil	posibil ≠ imposibil	cert ≠ _____
	rezistibil ≠ _____	permeabil ≠ _____	comod ≠ _____
	respirabil ≠ _____	previzibil ≠ _____	animat ≠ _____
	realizabil ≠ _____	predictibil ≠ _____	corect ≠ _____
	mobil ≠ _____	eficient ≠ ineficient	discret ≠ _____
lizibil ≠ _____	existent ≠ _____	tolerant ≠ _____	

Se scrie „î” în interiorul cuvântului atunci când acesta e format dintr-o
REȚINE! particulă lipită unui alt cuvânt: **semi-+întuneric** → **semiîntuneric**. Condiția este următoarea: dacă tai particula, cuvântul rămas trebuie să aibă înțeles.

6 Combină particula dintre paranteze cu un cuvânt potrivit și completează enunțurile cu forme corecte: **întâlnit, încărcat, înțeles, îndrăgit, încălzit**.

- ☛ Andreea îi face cu ochiul cu _____ prietenei ei. (sub-)
- ☛ Inginerul are un program _____. (supra-)
- ☛ _____ scriitoare pentru copii va avea o lansare la librăria din oraș. (prea-)
- ☛ A _____ mâncarea odată ce au sosit invitații. (re-)
- ☛ Pășiră cu teamă și curiozitate într-o lume populată de creaturi _____. (nema-)

7 Încercuiește varianta corectă:

- ☛ Băiatul **cel/ce-l** de 10-11 ani era Bastian.
- ☛ **Cel/Ce-l** atrăgea pe Bastian erau cărțile.
- ☛ **Cel/Ce-l** care i-a răspuns din fotoliu era chiar bătrânul anticar.
- ☛ Bastian iubea **cel/ce-l** mai mult cărțile.
- ☛ **Cea/Ce-a** mai frumoasă carte se intitula „Povestea fără sfârșit”.
- ☛ **Cel/Ce-l** ce nu știe ce înseamnă pasiunea pentru cititul cărților nu-l poate înțelege pe Bastian.

Cuvântul „copertă” are la plural două forme corecte: **coperți, coperte**
REȚINE! (conform „Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române” – prescurtat DOOM 3, ediția din anul 2021).

8 Completează cu „cel” sau „ce-l”.

◆ Bastian era copilul _____ mai atent cu cărțile. Din când în când le lua în mână și le cântărea parcă, pentru că volumele legate în piele groasă erau foarte _____ atrăgeau irezistibil.

9 Alcătuieste câte trei enunțuri în care să folosești cuvintele „cel”, „ce-l”, „cea”, „ce-a”.

10 Compune enunțuri cu înțelesurile cuvintelor „scoarță” și „scoarțe”.

11 Formulează două propoziții în care să folosești cuvântul „băiat/băiatul”. Respectă indicațiile:

- a) substantiv, adjectiv, verb, substantiv, adjectiv;
- b) substantiv, verb, substantiv, adjectiv.